

M. şınası Acar'ın Eskişehir Enlemi İçin İmal Ettiği Rubu Tahtası

A Quadrant Produced by M. şınası Acar for the Latitude of Eskişehir

Atilla Bir¹

¹Prof. Dr., Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Bilim Tarihi Bölümü, İstanbul, Türkiye

ORCID: A.B. 0000-0001-7423-7690

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Atilla Bir, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Bilim Tarihi Bölümü, İstanbul, Türkiye

E-posta/E-mail: atilabir@gmail.com

Başvuru/Submitted: 23.03.2022 • **Kabul/Accepted:** 20.04.2022 • **Online yayın/Published online:** 05.07.2022

Atıf/Citation: Bir, Atilla. "M. şınası Acar'ın Eskişehir Enlemi İçin İmal ettiği Rubu Tahtası." *Osmanlı Bilimi Araştırmaları* 23, 2 (2022): 431-433.
<https://doi.org/10.26650/oba.1094564>

Anahtar Sözcükler: Rubu tahtası, Bilimsel alet, M. şınası Acar, Eskişehir, Türkiye

Keywords: Quadrant, Scientific instrument, M.şınası Acar, Eskişehir, Turkey

İlk kez İslam âleminde kullanılan, *rubu daire* de denen rubu tahtasının geçmişi, miladi 12. yüzyıla uzanır. Osmanlılarda 20. yüzyıl başlarına kadar sürekli ve yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Küçük, pratik ve taşınabilir bir araçtır. Ön yüzü *rubu mukantara* olarak adlandırılır ve bu yüzü ile Güneşin yüksekliği ölçülerek namaz ve oruç vakitleri ve zaman belirlenir. Dięer yüzündeki *rubu müceyyeb* ise, hesap cetveli gibi kullanılmakta ve bununla aritmetik ve trigonometrik işlemler kolaylıkla yapılabilir.

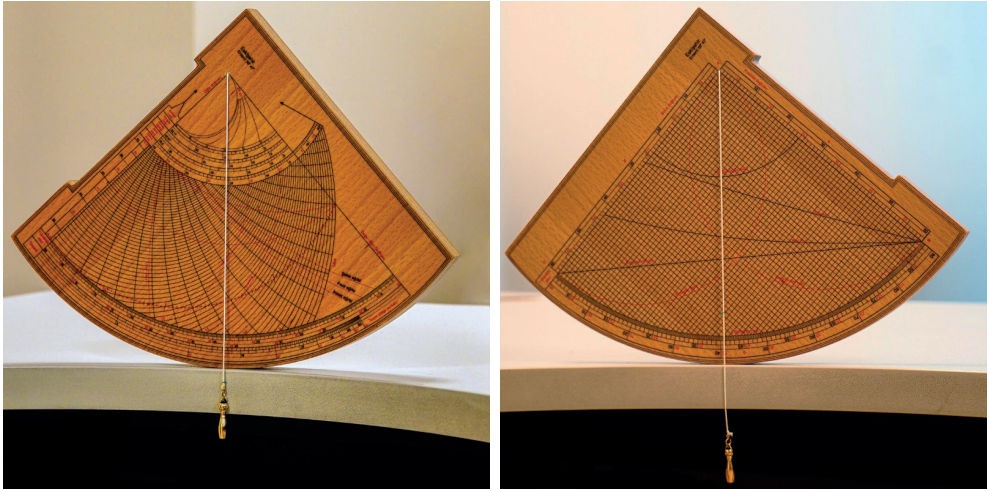

Rubu tahtası konusunda daha geniş bilgi sahibi olmak isteyenler, Osmanlı sarayının son Müneccimbaşısı Ahmet Ziya Akbulut'un (1869-1938), M. Şinasi Acar, Atilla Bir ve Mustafa Kaçar tarafından yayına hazırlanan aşağıdaki kitaplarından yararlanabilirler:

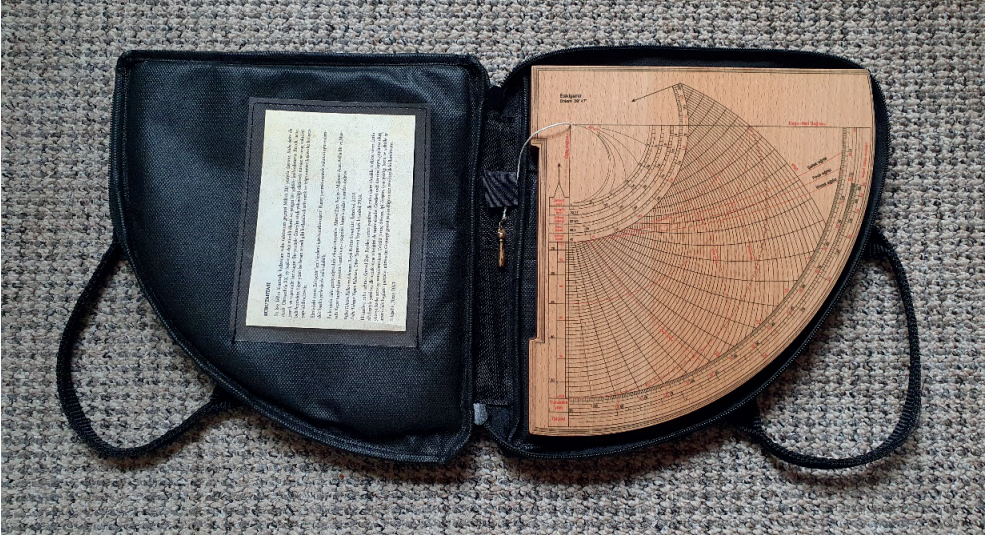
Rubu Tahtası Kullanım Kılavuzu, İstanbul: Biryıl Kültür Sanat Ltd., 2010.

Rubu Tahtası Yapım Kılavuzu, İstanbul: Ofset Yapımevi Yayınları, 2014.

Mühendis M. Şinasi Acar, Nisan 2021 tarihinde, Eskişehir enlemi ($39^{\circ} 47'$) için 34 adet rubu tahtası imal etmiştir. Aşağıda resmi verilen alet kuzey yarımküresinde bulunan aynı enlemdaki başka yerlerde de kullanılabilir. Bu alet, Ahmed Ziya Akbulut'tan sonra Türkiye'de yapılmış bir *rubu daire* olduğu için, ve aynı zamanda, üzerindeki astronomi ve matematik terimlerinin Latin alfabesiyle yazıldığı ilk örnek olma özelliğini taşıdığı için önemlidir. Gövdesi mdf üzerine kayın kaplama olup, yüzeyi baskı sonrası verniklenmiştir. Çekülü pirinç döküm, ipi ibrişim, ipin geçtiği boru ve çekül ile ip arasındaki bağlantı parçaları gümüştür. Gösterge görevi yapan düğüm için renkli iplik kullanmıştır. Bu değerli girişimi için M. Şinasi Acar'ı kutluyoruz. Terimlerin Latin alfabesiyle yazılı olması sayesinde, bilim tarihi meraklıları bu alet ile nasıl gözlem ve hesap yaptığını çok daha kolay anlayacaklardır.

M. Şinasi Acar tarafından Eskişehir enlemi için imal ettiği rubu tahtasının *rubu mukantara* (solda) ve *rubu müceyyeb* (sağda) yüzlerinin görünümü

Rubu tahtası, özel çantasının içinde (üstte ve altta). Çantanın içinde çekül için minik kapaklı bir cep ile bilgi kartı için bir şeffaf cep vardır.

